

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ
Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни **«ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ»** обов'язкових
компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність

**за темою «Організація забезпечення публічної безпеки та порядку.
Взаємодія Національної поліції і громадських формувань»**

Харків 2023 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 року №7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 року №7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 року №7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18.08.2023 року №8.

Розробники:

1. Доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, кандидат юридичних наук, доцент Голуб Микола Володимирович.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри адміністративного права і процесу факультету № 1 ХНУВС, кандидат юридичних наук, доцент Казанчук І.Д.
2. Проректор з науково-педагогічної роботи ДБТУ, доктор економічних наук, кандидат юридичних наук, доцент Микитась А.В.

План лекції

1. Суть публічного порядку та основоположні засади його охорони. Поняття «публічний порядок» в широкому та вузькому розумінні.
2. Правове регулювання забезпечення публічного порядку і публічної безпеки. Заходи органів державної влади та управління щодо зміцнення публічного порядку. Зміст публічного порядку та його елементи. Риси публічного порядку. Співвідношення публічного порядку і публічної безпеки.
3. Організація діяльності органів поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. Адміністративно-правові засоби охорони публічного порядку. Обов'язки чергового щодо введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів.
4. Дільничні офіцери як суб'єкти підтримання публічної безпеки та порядку.
5. Підрозділи патрульної поліції як суб'єкти забезпечення публічної безпеки та порядку.
6. Взаємодія Національної поліції і громадських формувань.

Література:

Основна:

1. Конституція України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, В. А. Троян та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: ХНУВС, 2017. – 432 с.
3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: загальна частина: навч. посібник / Кол. авт.; // за загал. редакцією д-ра юрид. наук, проф., С.М. Алфьорова. – Дніпропетровськ : 2014. – 216 с.
4. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Навчальний посібник / за заг. ред. Моїсєєва Є.М. / Суценко В.Д., Олефір В.І., Константінов С.Ф. та ін. – К.: КНТ, 2008.–264 с.
5. Поліцейська діяльність: навчальний посібник / Мукоїда Р.В., Любчик В.Б., Пишна А.Г., Берендєєва А.І., Афонін Д.С. / за ред. Корнієнка М.В. Одеса: ОДУВС, 2021. 349 с.

Додаткова:

1. Дисциплінарний статут Національної поліції України: закон України від 15.03.2018 №2337- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
3. Про Національну поліцію: закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
4. Про безоплатну правову допомогу: закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

5. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою : постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-p>.
6. Про охоронну діяльність: закон України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4616-17>.
7. Про джерела фінансування органів державної влади: закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/783-14>.
8. Про затвердження Положення про Національну поліцію України: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>.
9. Питання функціонування органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції та ліквідації деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2015 № 834. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/834-2015-%D0%BF>.
10. Питання забезпечення охорони об'єктів державної та інших форм власності: постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 937. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248634004>.
11. Про заходи щодо вдосконалення охорони об'єктів державної та інших форм власності: постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.1993 № 615. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/615-93-%D0%BF>.
12. Про затвердження Положення про Департамент поліції охорони: наказ Національної поліції України від 06.11.2015 № 43.
13. Положення Про патрульну службу: Наказ МВС України від 02.07.2015 № 796.
14. Про дорожній рух: закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>.
15. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22 вересня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України.– 2005.– № 52.– Ст.565.
16. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395.
17. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України 06.11.2015 № 1376. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.
18. Інструкція з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17/conv>.
19. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2017 № 650. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17/conv>.
20. Про затвердження порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19>.

Текст лекції

1. Суть публічного порядку та основоположні засади його охорони. Поняття «публічний порядок» в широкому та вузькому розумінні.

Вирішення проблеми забезпечення публічної безпеки та порядку має пріоритетне значення в системі завдань, що ставляться перед державними органами України. Однак високий рівень злочинності, низький рівень економічної стабільності та інші негативні фактори свідчать про те, що ця проблема вирішується державою недостатньо ефективно. Однією з причин такої ситуації є відсутність на законодавчому рівні єдиного категоріального апарату у сфері забезпечення правопорядку, зокрема відсутність єдиного визначення поняття публічної безпеки та порядку.

Зміст публічного порядку залежить від стану суспільних відносин, тобто забезпеченості безпеки моральних та майнових інтересів особи, захисту суспільства від протиправних посягань на його інтереси, створення умов для нормального життя і спокою.

Публічний порядок **характеризується** таким станом упорядкованості суспільних правовідносин (передусім публічно-правових), за якого кожна особа, державний орган, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи добровільно дотримуються правових і морально-етичних норм, культурних та інших соціальних правил, виконують відповідні приписи з метою досягнення публічної безпеки та загального благополуччя. Це означає, що публічна безпека є прямим наслідком публічного порядку.

Категорія «публічний порядок» є спорідненою з поняттям «громадський порядок».

Термін «громадський порядок» запозичений із французького законодавства початку XIX ст., коли було проведено чітку межу між судовою (кримінальною) поліцією та поліцією адміністративною, на яку було покладено обов'язок «охороняти громадський порядок у кожній місцевості». У російському нормативно-правовому словнику поняття «громадський порядок» уперше вживається за часів Миколи I у Статуті про попередження та припинення злочинів 1832 р. Згодом його вживають в актах, прийнятих за Олександра III: у

Положенні про заходи по охороні державного порядку від 14 серпня 1881 р. і в Урядовому наказі Сенату, підписаному царем 12 липня 1889 р. Наказом установлювалась у сільській місцевості посада земського начальника, а її введення пояснювалось «відсутністю близької народові твердої урядової влади, яка поєднувала б у собі опіку над сільськими обивателями з турботами про завершення селянського питання та з обов'язками по охороні благочиння, громадського порядку, безпеки і прав приватних осіб у сільських місцевостях»¹.

У нормативно-правових актах ранньої радянської держави своєрідною субстанцією громадського порядку виступає революційний порядок. Конституція 1936 року закріпила поняття «громадський порядок» і «державний порядок», підкреслила їх особливу актуальність і створила основу для законодавчого застосування та наукового дослідження.

Поняття «громадський порядок» широко застосовується у 1950–1960-х роках у низці законодавчих актів, зокрема в указі Президії Верховної Ради СРСР «Про посилення відповідальності за хуліганство» від 26 липня 1966 р. У цьому нормативно-правовому акті, крім визначення поняття «громадський порядок», також зверталася увага на його окремі елементи (громадські місця).

В умовах сьогодення поняття «громадський порядок» трактується по-різному:

– неухильне дотримання громадянами правил поведінки в громадських місцях (на вулицях, площах, стадіонах, у парках, гуртожитках, жилих будинках і т. п.), що забезпечує спокійні умови для суспільно-корисної діяльності, побуту й відпочинку людей²;

– урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, поважання честі та людської гідності, дотримання норм суспільної моралі³;

– система суспільних відносин, урегульована правовими та іншими соціальними нормами, яка забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя і здоров'я, повагу до честі й людської гідності, дотримання норм суспільної моралі⁴;

– стан упорядкованості соціальними нормами (нормами права, моралі, корпоративними правами, нормами-звичаями) системи суспільних відносин і їх дотримання;

– система суспільних відносин, що виникають та існують головним чином

у громадських місцях, основою якої є дотримання норм права та інших соціальних норм, спрямованих на забезпечення особистої безпеки громадян та громадської безпеки, створення сприятливих умов для нормального функціонування підприємств, установ, організацій і громадських об'єднань⁵;

– порядок вольових суспільних відносин, що складаються у процесі свідомого і добровільного дотримання громадянами встановлених у нормах права та інших норм неюридичного характеру правил поведінки в галузі спілкування, чим забезпечують злагоджене та стійке спільне життя людей в умовах розвиненого суспільства⁶;

– урегульована нормами права та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, встановлення, розвиток та охорона яких забезпечують підтримку стану суспільного й особистого спокою громадян, повагу їхньої честі, людської гідності та суспільної моральності⁷;

– стан суспільних відносин, що складається у громадських та будь-яких інших місцях унаслідок поведінки людей і реально відображає відповідність такої поведінки вимогам соціальних норм, що їх регулюють. При цьому стан суспільних відносин, що складається в будь-яких інших місцях, характеризує громадський порядок лише за умови його впливу на стан суспільних відносин, який створюється у громадських місцях⁸.

Найбільш усталеною точкою зору є **визначення громадського порядку** як стану впорядкованості суспільних відносин, що складаються у сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина, під час якого органи державної влади, органи місцевого самоврядування і кожна окремо визначена особа повинні дотримуватись загальноприйнятих норм нормального співіснування.

Поняття «громадська безпека» є ширшим за значенням, ніж «громадський порядок». Деякі науковці вживають термін «громадська безпека» у

співвідношенні з дефініцією «державна безпека»⁹.

Поняття «безпека» може характеризувати як стан захищеності найбільш загальних речей, так і стосуватися характеристики конкретних ситуацій, пов'язаних з особистістю, суспільством¹⁰. У загальному розумінні «безпека» (від латинського слова *securitas*) означає свободу від страху і від ворожого стороннього впливу.

У статті 3 Конституції України використовується поняття «безпека громадянина», ст. 16, 36 і 92 містять поняття «громадська безпека», а в ст. 18, 37, 106 зазначається про «національну безпеку України» – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам.

У статті 3 закону України «Про основи національної безпеки України» надається перелік об'єктів національної безпеки: 1) людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи – це сфера особистої безпеки; 2) суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне та навколишнє природне середовище і природні ресурси – сфера суспільної або громадської безпеки; 3) держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність – сфера державної безпеки.

Термін «громадська безпека» використовується в Кодексі України про адміністративні правопорушення, зокрема, глава 14 визначена як «Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок та громадську безпеку». У розділі X Кримінального кодексу України визначено категорії злочинів, які належать до злочинів проти громадської безпеки. Поняття «громадська безпека» також використовується в законах України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» та «Про правовий режим надзвичайного стану».

У законі України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку із підготовкою та проведенням футбольних матчів» визначається, що громадська безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів, сконцентрованих у його матеріальних і духовних цінностях, від джерел небезпеки природного або штучного характеру під час підготовки та проведення футбольних матчів, за якого забезпечується запобігання загрозам заподіяння шкоди такими джерелами небезпеки.

Учені також дають різне тлумачення поняття «громадська безпека»:

– системи зв'язків і відносин, що складаються відповідно до техніко-юридичних норм, під час використання об'єктів, що становлять підвищену небезпеку для життя та здоров'я людей, майна державних і громадських організацій і громадян у разі настання особливих умов у зв'язку зі стихійними лихами або іншими надзвичайними обставинами¹¹;

– системи суспільних відносин, які забезпечують запобігання негативних проявів стихійних сил природи (повеней, землетрусів, епідемій, пожеж і т. п.), а також джерел підвищеної небезпеки¹²;

– сукупності суспільних відносин, які виникають під час реалізації правових і технічних норм, що спрямовані на забезпечення безпеки населення, а також пов'язані з попередженням небезпечних загроз для життя і здоров'я людей¹³.

Забезпечення громадської безпеки повинно мати місце не тільки під час реалізації правових або технічних норм, а й при створенні стабільних умов для потенційно небезпечної реалізації таких норм.

Отже, **громадська безпека має** утворювати атмосферу спокою, обстановку впевненості в надійності та ефективності захисту від ймовірних злочинів та інших протиправних посягань, у наявності для цього відповідних гарантій, відчуття безпеки, на яку можна покластися, в якій впевнені суб'єкти права. Громадська безпека утворює такий стан суспільної та особистої свідомості,

---

такий соціальний настрій, який характеризується відсутністю загроз життю і здоров'ю, свободі, недоторканності та безпеці людей, власності й іншим цінностям, коли люди почувають себе в безпеці¹⁴.

2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ.

Одним із пріоритетних завдань забезпечення національної безпеки України в умовах напруженої політичної, економічної, соціальної ситуації є посилення ролі держави щодо забезпечення на території нашої держави безпеки людини і громадянина шляхом створення необхідної правової бази та механізму її використання.

Процес реформування правоохоронної системи покликаний стабілізувати політичну ситуацію, створити підґрунтя для розвитку нашої держави та включення її до європейського простору. Новий виток розвитку України супроводжується активізацією такої суспільної загрози, як сепаратизм. З урахуванням таких умов змінюється чинне законодавство, реформуються правоохоронні органи, набувають нових граней їх функції та завдання. В той же час забезпечення публічної безпеки та порядку залишається пріоритетом для всього суспільства і, в першу чергу, для органів Національної поліції.

Таким чином, необхідною умовою забезпечення публічної безпеки та порядку є їх чітке правове регулювання, а також вироблення алгоритму дій державних органів влади, органів місцевого самоврядування та громадян, спрямованих на запобігання, припинення порушень цього порядку, притягнення до відповідальності винних осіб.

Особлива увага під час забезпечення публічної безпеки та порядку повинна приділятися її правовому регулюванню. Правове регулювання в широкому розумінні – як здійснюваний за допомогою права і всієї сукупності правових засобів юридичний вплив на суспільні відносини¹⁵. Зміст цієї категорії полягає в тому, що: по-перше, за своєю природою вона є специфічним різновидом

соціального регулювання, спрямованим на досягнення певних результатів у житті суспільства; по-друге, здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, які реально виражають саму матерію позитивного права як нормативного інституційного утворення – регулятора. Правове регулювання завжди здійснюється через особливий «інструментарій», притаманний тільки праву механізм, призначений юридично гарантувати досягнення цілей, які ставив законодавець, видаючи або санкціонуючи юридичні норми, у межах певних типів, «моделей» юридичного впливу¹⁶. Правове регулювання – це здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони і розвитку¹⁷.

Правове регулювання є владним впливом на суспільні відносини, який здійснюється державою за допомогою всіх юридичних засобів з метою їх закріплення, впорядкування, розвитку й охорони, спрямований на відображення та узгодження суспільних інтересів задля розвитку основних сфер суспільних відносин¹⁸.

Правове регулювання – це здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона і розвиток¹⁹. В умовах формування в Україні основ правової держави роль і значення правового регулювання суспільних відносин набувають особливої актуальності. Це зумовлено тим, що головною ознакою моделі держави, що характеризується як правова, є саме ознака високої правової урегульованості суспільних відносин.

Правове регулювання поліцейської діяльності в Україні складається із системи нормативно-правових актів, які відрізняються один від одного багатьма ознаками, такими, наприклад, як: юридична сила; назва; органи, що їх приймають; порядок набрання чинності, – однак мають одне спрямування –
впорядкування, узгодженість, що в результаті має привести до нормального

функціонування країни в цілому.

Значну роль у підтримці публічної безпеки, прав та свобод громадян, їх об'єднань відіграють адміністративно-процесуальні норми, оскільки за своєю структурою адміністративний процес охоплює діяльність від підготовки до прийняття законодавчого акта чи акта управління до його реалізації, втілення в життя державними і недержавними структурами, а також застосування заходів примусового характеру до фізичних та юридичних осіб, що порушують чинні правові приписи.

Важливим кроком на шляху підвищення ефективності забезпечення публічної безпеки і порядку в Україні стало прийняття закону України «Про Національну поліцію», яким було закладено правову основу діяльності підрозділів поліції України та закріплено «забезпечення публічної безпеки і порядку» (ч. 1 ст. 2 закону України «Про Національну поліцію») – як одну з головних сфер, де працівники поліції виконують покладені на них завдання.

Правове регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку в Україні забезпечується цілою низкою нормативно-правових актів²⁰, таких як: Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний і Кримінальний процесуальний кодекси України, закони України від «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», інші закони та міжнародно-правові угоди, ратифіковані Україною.

В умовах євроінтеграційних процесів необхідність вироблення якісного правового забезпечення підтримання публічної безпеки та порядку набуває особливої значущості й актуальності. Однак треба звернути увагу на необхідність приведення нормативно-правової бази у відповідність до вимог та реалій сьогодення (оскільки значна кількість нормативно-правових актів потребує свого оновлення), що дозволить підвищити ефективність

підтримання публічної безпеки та порядку та прискорити процес інтеграції нашої держави до Європейського Союзу.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ

ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ. ОБОВ'ЯЗКИ ЧЕРГОВОГО ЩОДО ВВЕДЕННЯ СТУПЕНІВ ГОТОВНОСТІ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАТИВНИХ ПЛАНІВ.

Загострення соціальних, політичних, расових та релігійних протиріч в Україні призвели до появи осередків напруженості й конфліктів, що в деякій мірі навіть виходить за межі нашої держави. Втручання закордонних агресорів і деяких політичних сил унеможливлюють продуктивний розвиток держави та роблять її несприятливою для іноземних інвестицій. Породженням конфліктів в Україні є зростання масових безладів, що призводять до дестабілізації державного ладу, падіння авторитету державних органів влади, порушення функціонування сфери послуг. У результаті масових безладів заподіюється значний матеріальний збиток, в регіонах різко погіршується криміногенна ситуація. Слід враховувати й те, що ці злочини мають стійку тенденцію зростання, стають масштабнішими, організованими, зростає ступінь їх негативних наслідків.

В Україні масові безлади мають у переважній більшості політизований характер та використовуються сепаратистські настроєними угрупованнями. Події, що відбулися протягом 2013–2014 років як по всій Україні, так і безпосередньо в Києві, показали, що можливі ситуації, коли передбачені міжнародними правовими актами публічні (масові) заходи в результаті провокаційної діяльності екстремістів можуть перерости в масові безлади з трагічними наслідками.

Як свідчать статистичні дані, впродовж останніх п'яти років кількість масових заходів і акцій в Україні постійно зростає, в середньому щороку в них беруть участь близько 70 млн громадян. Структурно масові заходи, що проводяться в нашій державі, поділяються таким чином: 50 % – громадсько-

політичні акції, майже 31 % заходів пов'язані з блокуванням транспортних комунікацій, 10 % – з голодуваннями, 3 % – зі страйками та 6 % – з іншими явищами. Саме тому органам Національної поліції важливо прийняти правильні управлінські рішення з урахуванням правових, організаційних і психологічних аспектів для запобігання виникненню масових порушень громадського порядку, адже одним із основних результатів правоохоронної роботи має бути підтримання громадського порядку та безпеки.

Вивчення особливостей організації діяльності органів поліції щодо забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів потребує з'ясування як теоретичного підґрунтя цього явища, так і висвітлення найбільш типових помилок, що трапляються на практиці.

Розглядаючи проблему з'ясування змісту поняття «масові заходи», необхідно вказати, що офіційного визначення поняття, яке б дозволяло розкрити його характерні риси та відмежувати від інших явищ суспільного життя, пов'язаних зі скупченням людей (наприклад, черга за квитками, зібрання публіки перед концертом та ін.), до останнього часу не було. Визначення, наведені у працях окремих дослідників радянського періоду, ототожнювались із характеристикою окремих видів масових заходів, як правило, громадсько-політичних. Єдиного наукового визначення до цього часу не вироблено. Перше і поки що єдине офіційне визначення поняття масових заходів з'явилося у квітні 2005 р. і наведене в розділі 1 Настанови про дії органів і підрозділів внутрішніх справ щодо організації й забезпечення охорони громадського порядку і безпеки громадян під час проведення масових заходів та акцій, затвердженої наказом МВС України від 11.04.2005 № 230. На жаль, це визначення за своїм змістом носить загальний характер і не містить якісних ознак, які б дозволили відмежовувати масові заходи від інших проявів суспільного життя, пов'язаних з концентрацією населення на обмеженій території.

Так, вищезгадана Настанова визначає, що **масові заходи** – це «заходи громадсько-політичного, релігійного, спортивного, культурно-видовищного

характеру за участю значної кількості громадян, що проводяться з нагоди відзначення офіційних (державних), професійних, релігійних свят, пам'ятних дат, а також за ініціативою політичних партій, рухів, громадських об'єднань, релігійних конфесій, громад, окремих громадян, спортивних організацій, закладів культури тощо». Як бачимо, характерні риси, крім участі значної кількості учасників, відсутні, решта ознак носить загальний характер.

Перше наукове визначення поняття масових заходів з'явилося в 1985 р.: масові заходи визначались як сукупність дій соціального життя з участю великої кількості громадян, які здійснюються з метою задоволення політичних, духовних, фізичних та інших потреб громадян, виступають формою реалізації їх прав і свобод, а також формою соціального спілкування між людьми і способом вироблення єдності установок особистості і суспільства в цілому²¹. Це була перша спроба дослідження змісту вказаного поняття. Саме визначення як поняття застосовувати важко, оскільки воно має дуже розмиті межі явища, яке описує, цінність його полягає в іншому.

За останні 30 років визначення масових заходів набувало різних значень, зокрема:

– великі громадсько-політичні, спортивні, культурні та інші заходи, в яких бере участь велика кількість учасників, туристів, гостей та місцевого населення;

– організовані чи санкціоновані компетентними державними органами чи громадськими організаціями дії значних груп людей, що здійснюються на основі звичаїв і проходять у громадських місцях;

– організована, санкціонована або несанкціонована форма активних дій великих груп людей у громадських місцях з метою виявлення їхньої волі, захисту своїх прав і свобод, законних інтересів, задоволення в економічній, політичній, соціально-культурній, інших матеріальних та духовних сферах»²².

Для класифікації масових заходів насамперед потрібно визначити їх суспільну небезпеку та цілеспрямованість. Так, деякі вчені поділяють масові

заходи на суспільно-політичні, спортивні, релігійні та розважальні²³. Така класифікація дещо поверхова. Адже визначення «суспільно-політичні заходи» не повністю відповідає тому типу заходів, які належать до цієї групи. Суспільно-політичні заходи спрямовані на досягнення певних громадських та політичних цілей. Однак окремо слід виділити саме політичні заходи, адже вони є найбільш небезпечними, оскільки в більшості випадків організовуються політичними партіями та організаціями, які є в опозиції до влади, і вони вважають, що з метою захоплення влади можуть використовувати будь-які форми й методи політичної боротьби. Підгрупою суспільно-політичних заходів потрібно визначити громадські заходи, які можуть мати політичне забарвлення, але можуть і не мати. До таких можна віднести, наприклад, святкування 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка та ін.

Назва останньої групи заходів – розважальні – не є коректною. Такі заходи, мабуть, необхідно назвати культурно-видовищними. Учені вказують, що під час проведення масових заходів можуть використовуватись такі заходи профілактики адміністративних правопорушень: соціальна, спеціальна та індивідуальна. Соціальна профілактика являє собою систему соціальних заходів, спрямованих на усунення негативного впливу об'єктивних та суб'єктивних факторів на вчинення адміністративних правопорушень. До таких належать: виявлення причин та умов учинення адміністративного правопорушення; розробка загальнодержавних і регіональних програм попередження адміністративних правопорушень; інформування керівників підприємств, установ та організацій, посадових осіб і громадян про форми та методи захисту від протиправних посягань; забезпечення взаємодії з державними органами, населенням, громадськими формуваннями, засобами масової інформації з питань попередження адміністративних правопорушень.

Таким чином, наведені визначення масових заходів та їх класифікації дозволяють дійти висновку щодо надзвичайної небезпечності та стихійності

цього явища. Роль правоохоронних органів у забезпеченні правопорядку під час їх проведення (особливо органів Національної поліції) є надзвичайно важливою, оскільки саме правоохоронці підтримують публічний порядок, забезпечують публічну безпеку під час масових заходів.

Звернемося до нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність органів Національної поліції України у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. У першу чергу, в цій сфері такими є акти загальної дії – Конституція України, закони України «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України». До спеціальних законів слід віднести закони України «Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів», «Про ратифікацію Європейської конвенції про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та ін.

До підзаконних нормативно-правових актів, що регламентують зазначену сферу діяльності, належать постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2012 № 341 «Про затвердження Порядку організації робіт із забезпечення громадського порядку та громадської безпеки під час проведення футбольних матчів», накази МВС України від 10.12.2015 № 1560 «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності», від 08.05.2014 № 447 «Про затвердження Положення про підрозділи міліції громадської безпеки особливого призначення», від 16.06.2014 № 567 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України» та ін.

Виходячи з досвіду діяльності органів Національної поліції під час проведення масових заходів, можна констатувати, що **процес організації та забезпечення публічного порядку поділяється на три етапи:**

– підготовчий, який починається з моменту отримання завдання на підтримання публічного порядку під час проведення масового заходу;

– виконавчий, який охоплює дії нарядів і керування ними безпосередньо під час проведення масового заходу;

– заключний, який здійснюється шляхом згортання сил і засобів та зосередження їх у призначених пунктах і підбиття підсумків несення служби.

З метою якісної *підготовки особового складу органів Національної поліції* до підтримання публічного порядку на місцевості, де виникли масові заворушення, слід: отримати детальну інформацію щодо характеру масового заходу; провести оцінку наявних сил та засобів з урахуванням особливостей місцевості; розробити чіткий план узгоджених дій між різними підрозділами правоохоронних органів, які покликані забезпечити публічний порядок; створити тимчасовий корегуючий штаб для управління на місцевості; провести рекогносцировку місцевості; перевірити наявне технічне оснащення та готовність особового складу; провести додатковий інструктаж нарядів щодо забезпечення публічного порядку з урахуванням ділянки несення служби та оперативної обстановки на момент залучення до активних дій.

Підготовка особового складу до несення служби полягає також у проведенні інструктажів, репетицій і тренувань. На інструктажах з використанням схем і території роз'яснюється програма масового заходу, уточнюються ділянки забезпечення публічного порядку, сектори, напрямки, маршрути руху людей і стоянки транспорту, розміщення пунктів керування, резервів, медичних пунктів, торгових точок, санітарних вузлів, а також проводиться ознайомлення нарядів зі зразками перепусток (квитків) та інших документів, які дають право проходу (проїзду) в зону оточення²⁴.

У період підготовки до забезпечення публічного порядку й безпеки під час проведення масових заходів керівництво підрозділів з підтримання публічного правопорядку також повинно: проводити вивчення нормативних актів, які регламентують права та обов'язки поліції; визначати відповідальність організаторів та учасників масових акцій за порушення правопорядку; здійснювати відпрацювання тактичних прийомів несення служби в умовах

ускладнення обстановки.

Виконавчий період охоплює діяльність особового складу під час проведення масового заходу, протягом якого особливо проявляються підготовленість нарядів, організаційні здібності керівників органів Національної поліції, знання основ тактики підтримання публічної безпеки та порядку, вміння здійснювати оперативне управління підрозділами й нарядами в різних ситуаціях.

Під час несення служби головним штабом з управління органами та підрозділами Національної поліції, які задіяні у виконання конкретних заходів з підтримки публічного порядку під час масового заходу, здійснюється корегування планів, узгодження дій залучених підрозділів та зацікавлених осіб, устанавлюється особливий пропускний режим з обмеженням руху транспорту та пішоходів на прилеглій до зони масових заходів території та пішоходів у зоні масових заворушень, до осіб-правопорушників застосовуються передбачені вітчизняним законодавством санкції за порушення публічного порядку, також можуть застосовуватись заходи примусу, передбачені законом України «Про Національну поліцію».

Для забезпечення публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів керівниками органів Національної поліції залучається реально необхідна кількість сил і засобів. Наряди вводяться в дію в міру здійснення заходу, а коли мине потреба, – за розпорядженням начальника оперативного штабу (начальника сектору або дільниці) негайно знімаються та виводяться в резерв²⁵.

Основними силами, які забезпечують публічний порядок і безпеку громадян під час масових заходів, є особовий склад органів і підрозділів Національної поліції, а додатковими силами – особовий склад підрозділів Національної гвардії України та вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які задіюються за окремим планом.

Під час проведення масового заходу необхідно забезпечити:

– недопущення проходу до місця заходів осіб, які перебувають у стані сп’яніння, мають предмети, які можна використати для завдання тілесних ушкоджень;

– проїзд (відведення проїзду) автотранспорту;

– безперешкодний прохід місцевих жителів до своїх помешкань, а працівників установ, підприємств, організацій – до місця роботи²⁶;

– охорону важливих об’єктів, розташованих поблизу проведення заходу;

– поступову (планомірно) евакуацію визначеними шляхами учасників та глядачів заходу після його завершення, організовану посадку та безпечний проїзд комунальним транспортом²⁷.

Заключний етап здійснюється шляхом: згортання сил і засобів та зосередження їх у призначених місцях; зняття встановлених режимних обмежень; прибуття особового складу на місце розміщення органу, підрозділу Національної поліції; підбиття підсумків роботи.

Таким чином, забезпечення публічного порядку і безпеки працівниками Національної поліції під час проведення масових заходів супроводжується посиленням режимом несення служби та обмеженнями прав і свобод людини та громадянина. Такі заходи вимагають від поліцейських уважності, зібраності, коректного ставлення та неупередженості під час винесення адміністративних рішень. Усі виконувані дії потребують складання спеціальних планів з попереднім погодженням із вищим керівництвом.

Обов’язки чергового щодо прийняття та реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події. Уповноважений працівник чергової частини органу поліції, отримавши заяву (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, відразу реєструє її (його) в журналі Єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (далі — журнал ЄО) та направляє на місце події слідчо-оперативну групу чи групу реагування. Інформацію, яка надійшла до чергової частини органу поліції, про вчинене кримінальне правопорушення та

іншу подію на території обслуговування іншого органу поліції уповноважений працівник чергової частини відразу реєструє в журналі ЄО та невідкладно інформує про це той орган, на території оперативного обслуговування якого мала місце така подія. Заяви або повідомлення фізичних або юридичних осіб про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію можуть бути усними або письмовими. Усні заяви про вчинення кримінального правопорушення заносяться до протоколу прийняття заяви про вчинене кримінальне правопорушення або таке, що готується, який підписують заявник та посадова особа, яка прийняла заяву.

Заяви і повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події реєструються цілодобово в чергових частинах органів поліції уповноваженими працівниками відразу після їх надходження, вносяться до журналу ЄО та інтегрованої інформаційно-пошукової системи з усіма відомостями з журналу ЄО. У черговій частині органів поліції ведеться журнал ЄО, який забороняється виносити з чергової частини. Журнали ЄО заповнюються уповноваженими працівниками чергових частин органів поліції. Записи за кожною інформацією повинні містити стислі і вичерпні дані про те, коли надійшла заява чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, хто, коли і в якій формі повідомив про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, що і коли сталося, час та дату реєстрації, яких заходів ужито за заявою чи повідомленням про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, ким та кому доручено розгляд заяви чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, час та дату отримання заяви чи повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення та інші події для внесення відповідних даних до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Закінчені журнали ЄО та журнали видачі талонів разом з талонами-корінцями передаються до підрозділів документального забезпечення органів поліції. Про наявність письмових заяв про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до чергової частини органу поліції, та повідомлень, що надійшли усно, в яких

наявні відомості, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, після реєстрації в журналі ЄО уповноважений працівник чергової частини доповідає начальникові слідчого підрозділу для внесення слідчими відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформує начальника органу поліції. Датою подання заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події до органів поліції вважається дата реєстрації такої заяви чи повідомлення в журналі ЄО органу поліції. Анонімні листи, що містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення, реєструються лише в підрозділах документального забезпечення і передаються за резолюцією керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, до структурних підрозділів для використання в розкритті злочинів.

Обов'язки чергового щодо введення ступенів готовності та спеціальних оперативних планів. Черговий зобов'язаний: – постійно бути готовим до своєчасного оповіщення й збору особового складу, знати місця його збору, уміти користуватися схемами оповіщення працівників органів Національної поліції (схеми повинні передбачати варіанти оповіщення особового складу в робочий та неробочий час, за відсутності телефонного та радіозв'язку, транспорту — резервні місця збору працівників, тощо); – знати порядок зв'язку з місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, черговими територіальних органів МНС та Національної поліції України, прокуратури, СБУ. При одержанні з чергової частини вищого рівня будь-якого із сигналів про введення ступенів готовності, зазначених на пакетах, та пароля до них оперативний черговий повинен: – зафіксувати в зошиті для записів чергових точний час отримання сигналу й пароля, посаду й прізвище особи, яка передала сигнал, підтвердити його отримання; – розпечатати пакет із позначенням отриманого сигналу, звірити пароль, що міститься в пакеті, з отриманим; – при відповідності прийнятого пароля, що міститься в пакеті, негайно доповісти начальникові органу поліції про отриманий сигнал і діяти відповідно до його розпоряджень та розробленої в

органі поліції інструкції; – у разі розбіжності отриманого пароля з паролем, що міститься в пакеті, негайно повідомити про це чергового чергової частини вищого рівня і діяти згідно з його розпорядженням; – при отриманні сигналів оповіщення з територіального органу МНС, зафіксувавши сигнал, негайно доповісти начальникові органу поліції і діяти за його розпорядженнями та згідно з наявними інструкціями. При отриманні від начальника органу поліції або з чергової частини вищого рівня розпорядження про введення в дію оперативних планів черговий забезпечує виконання заходів, передбачених відповідними планами. Про введення в дію оперативного плану (проведення навчальних тренувань) черговий робить запис у журналі по організаційному забезпеченні спеціальних оперативних планів МВС. За обставин, що потребують термінових дій, черговий має право самостійно уводити в дію оперативні плани оборони адміністративного будинку, банку та «Перехват» із подальшою доповіддю начальникові органу Національної поліції і черговій частині вищого рівня.

Обов'язки чергового щодо розгляду обставин стосовно осіб, доставлених до органу поліції. При розгляді обставин щодо правопорушника черговий зобов'язаний: – перевірити законність доставлення; – установити особу доставленого та забезпечити його огляд (у разі необхідності із залученням медичного працівника); – вимагати від працівника поліції, який доставив правопорушника, скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до статті 259 КУпАП; – зареєструвати доставлену особу в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, обов'язково вказавши дату й точний час доставлення, та доповісти відповідальному по органу поліції; – перевірити, що працівником, яким здійснено затримання особи, повідомлено про затримання орган (установу), уповноважений законом на надання безоплатної правової допомоги. Якщо цього не було зроблено, черговий повинен самостійно повідомити відповідний орган (установу), зафіксувавши час повідомлення та дані посадової особи, яка його отримала, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правової допомоги

затриманим; – у разі необґрунтованого доставлення негайно звільнити доставлену особу, про що зробити відповідний запис у журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених, й запропонувати посадовій особі, винній у необґрунтованому доставленні, вибачитися. Про необґрунтоване доставлення громадянина доповісти письмовим рапортом начальникові; – у разі встановлення, що в діях доставленого містяться ознаки кримінального правопорушення або він перебуває в розшуку, незаконно зберігав заборонені предмети та речі, має підроблені документи, доповісти начальникові та негайно повідомити про це керівника слідчого підрозділу; – забезпечити постійне спостереження за поведінкою осіб, доставлених до чергової частини, з метою попередження з їх боку нападу на працівників поліції, громадян, приховування предметів і речей, документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, уникнення можливості втечі, самогубства або членоушкодження; – у разі погіршення стану здоров'я доставленої особи негайно викликати швидку медичну допомогу, доповісти начальникові органу поліції та надати невідкладну медичну допомогу. Доставленню й затриманню не підлягають: Президент України в період виконання повноважень; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; народні депутати України; судді всіх рівнів; працівники дипломатичних і консульських установ, представництв міжнародних організацій та члени їх сімей, які мають відповідний імунітет. У випадках їх затримання черговий після встановлення їх особи повинен негайно звільнити доставлених і доповісти про подію рапортом начальникові, а також до чергової частини вищого рівня, поінформувати про доставляння цих осіб чергового прокуратури. У випадках доставлення до чергової частини осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені п. 1 ч. 2 ст. 262 КУпАП, черговий проводить адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей, вилучення речей та документів. Про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів черговий доповідає начальникові органу поліції рапортом. Про поранення або смерть, що сталися внаслідок

застосування заходів фізичного впливу і спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї черговий зобов'язаний негайно письмово повідомити начальника органу поліції для інформування прокурора.

Дії оперативного чергового при масових заворушеннях (оперативний план «Хвиля»). Оперативний черговий у разі виникнення масових заворушень (введення оперативного плану «Хвиля») має вчинити такі дії: 1. Уточнити: – місце, час, причини та обставини виникнення масових заворушень; – приблизну кількість учасників та їх озброєння; – найменування, адресу, належність об'єкта злочинного посягання (підприємство, транспорт, зв'язок, тощо), наявність та вид охорони; – кількість потерпілих (установчі дані, якщо відомі), їх стан та місцезнаходження, масштаби руйнувань, завданої шкоди (попередні або офіційні наслідки, хто їх повідомив); – у разі затримання підозрюваних — їх установчі дані (прізвище, ім'я та по батькові, рік народження, місце проживання й роботи, посада, чи притягувались раніше до кримінальної відповідальності, за якими статтями Кримінального кодексу України, чи перебували вони на момент учинення кримінального правопорушення в стані алкогольного, наркотичного, психотропного або токсичного сп'яніння); – установчі дані та місцезнаходження заявника. 2. Зареєструвати повідомлення в установленому порядку. 3. Доповісти: – начальникові органу поліції або його заступникові; – відповідальному по органу поліції; – начальникові або заступникові начальника підрозділу боротьби з організованою злочинністю; – черговому органу поліції вищого рівня. 4. Повідомити: – черговому територіального органу СБУ; – черговому прокуратури. 5. Направити на місце події групу документування, оснащену відеотехнікою і фотоапаратурою, а також групи працівників із метою блокування місця масових заворушень та недопущення в район заворушень транспорту. Оснастити ці групи зброєю, засобами індивідуального захисту та оборони. 6. За розпорядженням керівництва ввести в дію оперативний план «Хвиля», надалі діяти за розпорядженнями штабу з керування операцією і згідно з цим планом. 7. Через кожну годину доповідати в чергову частину

вищого рівня про хід операції, а після її закінчення — направити детальну інформацію.

Класифікація спеціальних засобів, які використовуються ОВС при охороні громадського порядку Згідно з положенням наказу МВС України № 118 від 30 березня 1991 року, всі спецзасоби за призначенням поділяються на чотири групи: 1. Засоби індивідуального захисту. 2. Засоби активної оборони. 3. Засоби забезпечення спеціальних операцій. 4. Пристрої примусового відкривання приміщень, захоплених злочинцями. 4.2. Засоби індивідуального захисту, поняття та види, класи захисту Види засобів індивідуального захисту Основним призначенням засобів індивідуального захисту є захист тіла людини або його частин від вражаючої дії різноманітних предметів, холодної зброї та куль вогнепальної зброї (див. Додаток 6). Ці засоби набули широкого поширення в підрозділах ОВС. До засобів індивідуального захисту належать такі вироби: 1. Шоломи, каски, виріб «Сфера». 2. Бронежилети. 3. Щити (протиударні та броньовані). 4. Спеціальна армована рукавиця. 5. Комплекти для захисту рук та ніг: «Ш-308», «Ш-309», «КЗРН-П-ХЗ», «ФОРТ-ЗПП», «ФОРТ-ЗППА». 74 Спеціальний клас захисту Шолом армійський СШ-68 являє собою металеву оболонку з ремінною системою для амортизації ударних навантажень. Площа захисту – 10,0 дм² , маса – 1,4 кг. Протиударні шоломи «Маска-2», ШПУ-1/Ш-307 складаються з пластмасового ковпака та бармиці з демпферною прокладкою всередині для захисту шиї. До лобової частини ковпака кріпиться прозоре забрало з полікарбонату. Всередині ковпака встановлено вкладиш з пінопласту, обтягнутий підшоломником. Шоломи кріпляться на голові ремнями з підборідником і пряжкою. Забрало фіксується у нижньому (робочому) і верхньому (похідному) положенні. Площа захисту – 13,0 дм² , маса – до 1,5 кг. Жилет захисний легкий ЖЗЛ-74 складається з двох частин: переду і спинки, з'єднаних текстильною застібкою (на плечах) і регульовальним поясом. Формовані захисні елементи сферичної форми з алюмінієвого сплаву закріплено у два шари на тканинній основі переду та спинки бронежилета.

Площа захисту – 47,0 дм² , маса – до 3,8 кг. Бронежилет «Кора-3» складається з переду та спинки, з'єднаних на плечах текстильною застібкою. Це дозволяє регулювати бронежилет відповідно до зросту користувача. На поясі перед і спинка з'єднуються ремнями спинки, закріпленими на лицьовому боці переду текстильною застібкою. Перед і спинка складаються з чохлів, в яких розміщено плати кишень із формованими захисними елементами з алюмінієвого сплаву. Площа захисту – до 43,0 дм² , маса до 3,8 кг. Щит протиударний «Вітраж-АТ» являє собою алюмінієве полотно з рукояткою для його утримання і додатковим ремнем для закріплення на руці. З внутрішнього боку щита передбачено демпферну прокладку для руки. У верхній частині розміщено спеціальні оглядові отвори. Площа захисту – 60,0 дм² , маса – 3,9 кг. Щит протиударний «Вітраж-М» складається з прозорого полікарбонатного полотна, рукоятки для утримання щита і додаткового ремня для закріплення на руці. З внутрішнього боку щита передбачено демпферну прокладку для руки. Площа захисту – 60,0 дм² , маса – 3,1 кг.

75 Щити № Найменування Клас захисту Вага, кг 1. Вітраж-М С 3,1 2. Вітраж – АТ С 3,9 3. Форт-ЩП С 4,4 4. БЗС-75 3 5,5 5. БЦ 4 18,0 6. ЗАБОР 5 34,0 Клас захисту 1 Кулезахисні шоломи СТШ-81 і «Сфера» (Додаток 6) виготовлені з тканини з кишнями для встановлення трьох титанових (СТШ-81) або трьох сталевих («Сфера») броне елементів. У внутрішній частині шоломів передбачено встановлення демпферів із пінополіуретану для поглинання динамічної дії після влучення кулі. Вироби забезпечують захист лобової, тім'яної, потиличної та скроневої ділянок голови людини. Крім того, конструкція шоломів дозволяє регулювати їх відповідно до розміру голови користувача. Площа захисту – не менше 10,0 дм² , маса – 2,3 кг.

Кулезахисний шолом «Сокіл-1» складається зі сталеві оболонки з вкладишем з пінопласту, що обтягнутий підшоломником. Шолом кріпиться на голові ремнями з підборідником і застібкою. Конструкція ремінної системи забезпечує її регулювання відповідно до розміру голови людини. Площа захисту – 13 дм² , маса – 1,8 кг. Кулезахисний шолом «Каска-1»

складається з жорсткої оболонки, виготовленої з пресованої арамідної тканини. Всередині оболонки встановлено вкладиш з пінопласту, обтягнутий підшоломником. Шолом кріпиться на голові ремнями з підборідником і пряжкою. Конструкція ремінної системи забезпечує її регулювання відповідно до розміру голови людини. Площа захисту – не менше 13,0 дм², маса – 1,6 кг. Бронежилет «Кора-1» складається з переду, спинки та пахового фартуха. В їх зовнішніх чохлах розміщено гнучкі захисні елементи з тканини ТСВМ у вологозахисних чохлах. Для захисту ділянки серця від холодної зброї за тканинним елементом переду встановлено захисний елемент з алюмінієвого сплаву з демпферним елементом з пінополіетилену. Перед і спинка з'єднуються на плечах текстильною застібкою, що дозволяє регулювати розмір бронежилета. На поясі перед і спинка з'єднуються ремнями спинки, які закріплюються на лицьовому боці переду текстильною застібкою. Площа захисту – до 46,0 дм², маса – до 2,4 кг. Бронежилет «Лотос-2» складається з переду і спинки, у зовнішніх чохлах яких розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної тканини з додатковими демпферними елементами з пінополіетилену у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, яка дозволяє регулювати розмір бронежилета. Площа захисту – 46,3 дм², маса – до 4,3 кг. Бронежилет «Бізон-1» складається з переду і спинки, у зовнішніх чохлах яких розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної тканини з демпферними елементами з пінополіетилену у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, яка дозволяє регулювати розмір бронежилета. Площа захисту – до 44,0 дм², маса – до 1,9 кг. Бронежилет «Корсар-1» складається з переду і спинки, у зовнішніх чохлах яких розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної тканини з демпферними елементами з пінополіетилену у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, яка дозволяє регулювати розмір бронежилета. Площа захисту – до 44,0 дм², маса – до 1,9 кг. Бронежилет «Охоронець-1»

складається з переду і спинки, які з'єднуються на плечах і поясі еластичними стрічками. Текстильна застібка на еластичних стрічках поясу забезпечує можливість регулювання розміру бронежилета. У зовнішніх чохлах переду і спинки бронежилета розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної та капронової тканини у вологозахисних чохлах, а на внутрішній поверхні чохлів – знімні гігроскопічні прокладки. Площа захисту – до 35,0 дм², маса – до 2,2 кг. Клас захисту 2 (1А) Кулезахисний шолом «Сокіл-2» складається зі сталевोї оболонки з вкладишем з пінопласту, що обтягнутий підшоломником. Шолом кріпиться на голові ремнями з підборідником і застібкою. Конструкція 77 цієї ремінної системи забезпечує її регулювання відповідно до розміру голови людини. Відрізняється від шолому «Сокіл-1» збільшенням товщини оболонки. Площа захисту – 13 дм², маса – 2,6 кг. Кулезахисні шоломи «Маска-1», «Сокіл – 2С» складаються зі сталевої оболонки з вкладишем з пінопласту, що обтягнутий підшоломником. Оснащені знімним забралом з кулестійким панорамним склом. Шоломи кріпляться на голові ремнями з підборідником і застібкою. Забрало фіксується у нижньому (робочому) і верхньому (похідному) положенні. Площа захисту – 18 дм², маса – 4,5 кг. Бронежилет ЖЗТ-71М складається з переду і спинки, з'єднаних бретелями з пряжками на плечах і поясом. Перед і спинка бронежилета оснащено титановими бронеелементами, з'єднаними спеціальними пластинами і заклепками, та демпферними елементами з пінополіуретану. Комплектується спеціальним демпфером для захисту підборіддя від ударів верхнім краєм бронеелементів переду при стрибках. Площа захисту – до 40,5 дм², маса – до 10,3 кг. Бронежилет «Кора-2» складається з переду і спинки. В кишенях розміщено сталеві бронеелементи і демпферний шар з пінополіуретану. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою. Площа захисту – до 47,0 дм², маса – до 11,0 кг. Бронежилет «Панцир-3-95» складається з переду і спинки, з'єднаних боковими ремнями і бретелями з текстильними застібками. У кишенях чохлів переду і спинки розміщено по два сталевих бронеелементи з

перекриттям, а на внутрішньому боці чохлів – демпферні прокладки з пінополіуретану. Площа захисту – 30,0 дм², маса – до 7,1 кг. Бронежилет «Ескорт-2» складається з переду і спинки з плечовими та боковими ремнями, які забезпечують регулювання розміру бронежилета за обхватом грудної клітки і зростом користувача. Перед і спинка бронежилета складаються із зовнішніх чохлів, в яких розміщено по одному сталевому захисному елементу прямокутної форми, та демпферних елементів з пінополіуретану, що кріпляться текстильною застібкою до чохлів. Площа захисту – 18,0 дм², маса – до 4,6 кг. Бронежилет «Барс-2» складається з монтажних плат переду і спинки, з'єднаних боковими ремнями і бретелями. У кишенях переду і спинки розміщено по два сталевих бронеелементи з перекриттям. На внутрішньому боці плат переду і спинки знаходяться по три демпферні стрічки з пінополіуретану. Площа захисту – до 35,0 дм², маса – до 8,0 кг. 78 Бронежилет «Модуль-ЗМ» складається з переду і спинки з плечовими та боковими ремнями, які забезпечують регулювання бронежилета за розміром та зростом користувача. Перед і спинка складаються із зовнішніх чохлів, у яких розміщено по одному сталевому бронеелементу трапецієподібної форми і демпферні елементи з пінополіетилену. У зовнішній чохол спинки встановлюються також два бронеелементи з алюмінієвого сплаву для захисту бокових поверхонь тулуба користувача від холодної зброї. Площа захисту – 22,5 дм², маса – до 6,1 кг. Бронежилет «Бізон-2» складається з переду і спинки, у зовнішніх чохлах яких розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної тканини з демпферними елементами з пінополіетилену у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою. Це дозволяє регулювати його розмір. У кишенях зовнішніх чохлів переду і спинки перед гнучкими захисними елементами встановлено по одному додатковому сталевому бронеелементу прямокутної форми. Загальна площа захисту (по 1 класу) – до 44,0 дм², площа захисту (по 2 класу) – 18,0 дм², маса – до 4,9 кг. Бронежилет «Корсар-2» складається з переду і спинки, у

зовнішніх чохлах яких розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної та капронової тканини з демпферними елементами з пінополіетилену у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, що дозволяє регулювати його розмір.

Відрізняється від бронежилета «Корсар-1» наявністю двох додаткових сталевих бронеелементів з перекриттям, розміщених у кишенях зовнішнього чохла переду. Загальна площа захисту (по 1 класу) – до 39,0 дм², площа захисту (по 2 класу) – 9,6 дм², маса – до 3,5 кг. Бронежилет «Модуль-ТТ» складається з переду і спинки, у зовнішніх чохлах яких розміщені гнучкі захисні і демпферні елементи. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, що дозволяє регулювати його розмір.

У кишенях зовнішніх чохлів переду і спинки встановлено по одному додатковому бронеелементу прямокутної форми з алюмінієвого сплаву. Загальна площа захисту (по 1 класу) – до 30,0 дм², площа захисту (по 2 класу) – 17,0 дм², маса – до 4,2 кг. 79 Бронежилет «Охоронець-2» складається з переду і спинки, які з'єднуються на плечах і поясі еластичними стрічками. Текстильна застібка на еластичних стрічках поясу забезпечує регулювання розміру бронежилета. У зовнішніх чохлах переду і спинки розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної та капронової тканини у вологозахисних чохлах, а на внутрішній поверхні чохлів – знімні гігроскопічні прокладки. Відрізняється від бронежилета «Охоронець-1» наявністю у внутрішніх кишенях переду шести додаткових сталевих бронеелементів із перекриттям. Загальна площа захисту (по 1 класу) – до 35,0 дм², площа захисту (по 2 класу) – 6,3 дм², маса – до 3,2 кг. Бронекуртки «Міраж» і «Міраж-М» складаються з камуфльованої куртки, захисних рукавів та захисного модуля з демпферами, в кишенях якого розміщено сталеві бронеелементи. Захисні рукави з'єднані із захисним модулем текстильною застібкою і плечовими ремнями. Площа захисту – до 45,0 дм², маса – 12,0 кг. Протикульові щити БЗТ-75 і БЗС-75 являють собою металеві бронеелементи трапецієподібної форми (з титанового сплаву – БЗТ-75, сталі

– БЗС-75). Бронеелемент обтягнутий тканинним чохлам, який фіксується текстильною застібкою. Вироби обладнано ручкою. Під час утримання щита лівою рукою (штатне положення) додатковий кронштейн спирається на передпліччя. Площа захисту – 21,2 дм² , маса – до 5,5 кг. Клас захисту 2А

Бронежилет 6БЗТМ-01 складається з переду і спинки, з'єднаних на плечах і з боків ременями. У блоках кишень переду і спинки розміщено титанові бронеелементи (перед – 6,5 мм, спинка – 1,25 мм). За титановими бронеелементами знаходяться захисні елементи з тканини ТСВМ. Площа захисту переду (по класу 2А) – 15,2 дм² , спинки (по 1 класу) – до 15,2 дм² , маса – до 9,0 кг. Бронежилет «Корунд» складається з переду, спинки, кокетки з коміром і фартуха для захисту паху. У зовнішніх чохлах складових частин розміщено гнучкі захисні елементи з тканини ТСВМ у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, що дозволяє регулювати його розмір. У внутрішніх 80 навісних кишенях переду і спинки встановлено по одному додатковому сталевому бронеелементу прямокутної форми з демпферним елементом з пінополіуретану. Загальна площа захисту (по 1 класу) – до 55,0 дм² , площа захисту (по 2А класу) – 18,0 дм² , маса – до 9,3 кг. Клас захисту 3

Бронежилет 6Б5-15 складається з переду і спинки, з'єднаних на плечах бретелями з текстильною застібкою з додатковим підсиленням ременями. На поясі перед і спинка з'єднуються ременем, який одягається на бронежилет. Бронежилет обладнаний коміром для захисту від осколків. У блоках кишень переду і спинки розміщено композиційні бронеелементи з використанням кераміки, а за ними – захисні елементи з тканини ТСВМ. Площа захисту – до 28,0 дм² , маса – до 13,1 кг. Клас захисту 4

Бронежилет «Зубр-БЖ» складається з переду з фартухом для захисту паха і спинки. У зовнішніх чохлах складових частин розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної тканини у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, що дозволяє регулювати його розмір. У внутрішніх навісних кишенях переду і спинки встановлено по

одному додатковому сталевому бронееlementу прямокутної форми. Загальна площа захисту (по 1 класу) – до 59,0 дм², площа захисту (по 4 класу) – 18,0 дм², маса – до 12,3 кг. Бронежилет «Бізон-4» складається з переду і спинки, у зовнішніх чохлах яких розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної тканини з демпферними елементами з пінополіетилену у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі текстильною застібкою, що дозволяє регулювати його розмір. У зовнішніх кишенях чохлів переду і спинки встановлено по одному додатковому сталевому бронееlementу прямокутної форми з протирикошетним покриттям з арамідної тканини. З'єднання текстильною застібкою підсилено додатковими ремнями з фіксацією кільцями. Загальна площа захисту (по 1 класу) – до 44,0 дм², площа захисту (по 4 класу) – 18,0 дм², маса – до 11,5 кг. 81 Бронежилет «Корсар-4» складається з переду і спинки, у зовнішніх чохлах яких розміщено гнучкі захисні елементи з арамідної і капронової тканин з демпферними елементами з пінополіетилену у вологозахисних чохлах. Перед і спинка бронежилета з'єднуються на плечах і поясі боковими кулісами та бретелями з використанням текстильної застібки. Бретелі додатково фіксуються ремнями. У зовнішніх кишенях чохлів переду та спинки встановлено по одному додатковому сталевому бронееlementу прямокутної форми з протирикошетним покриттям з арамідної тканини. Загальна площа захисту (по 1 класу) – 39,0 дм², площа захисту (по 4 класу) – 18,0 дм², маса – до 11,6 кг. Бронежилет «Ескорт-3» складається з переду і спинки з плечовими та боковими ремнями, які забезпечують регулювання розміру бронежилета за обхватом грудної клітки і зростом користувача. Перед і спинка бронежилета складаються із зовнішніх чохлів, в яких розміщено по одному сталевому захисному елементу прямокутної форми з протирикошетним покриттям з арамідної тканини, та демпферних елементів з пінополіуретану, які кріпляться текстильною застібкою до чохлів. Площа захисту – 18,0 дм², маса – до 10,0 кг. Перелік засобів індивідуального бронезахисту, що приймаються на оснащення органів і підрозділів МВС

України вказаний в наказі МВС України від 30.06.2004 № 729. 4.3. Засоби активної оборони Засоби активної оборони призначені для відбиття нападу правопорушників, припинення їх непокори та обмеження здатності вести активні дії осіб, які затримуються працівником міліції. До цього виду спеціальних засобів належать: 1. Гумові кийки ПР-73М, ПР-89 (ПРС), ПРК та інші. 2. Пластиковий кийок «Тонфа». Призначені для відбиття нападу правопорушника або припинення правопорушення. При використанні забороняється нанесення ударів по голові, шиї, ключиці, статевим органам, животі. 82 3. Наручники БР, БР-С, БРМ-92 призначені для використання з метою обмеження фізичного опору правопорушника. 4. Спеціальні хімічні засоби: – ручні газові гранати («Терен»-6, «Сирень»-3 і т. д.); – аерозольні упаковки («Терен»-1, 4, 4М, «Кобра»-1); – струменеві балони («Кобра»-1С, «Кобра»-1С-1); – пристрій дозованого аерозольного розпилення «Терен-100». «Терен-2000». Призначені для миттєвого утворення хмари сльозогінну і подразнюючої дії, як на відкритій місцевості, так і в ізольованому приміщенні. 5. Електрошочкові пристрої («ІР-4», «Ласка-2»). 6. Газова та спеціальна зброя («Форт-12Г», «Корнет-С», 6П-42); 7. Пристрої для відстрілу набоїв несмертельної дії («Форт-6Р», «Форт-12Р» з патроном «Терен-3п», «Сафарі», «ПМР», «ПСМ-Р», «Перемога», КС-23, «Форт-500» та інші). 8. Карабін спеціальний (КС-23) призначений для прицільного відстрілу боєприпасів спеціального призначення при проведенні оперативних міроприємств. Прицільна дальність до 150 м. Максимальна дальність польоту гранати – до 650 м. При стрільбі на відстані до 150 м. граната пробиває дві віконних шиби, до 40–50 м. дерев'яну перегородку до 30 мм., сталевий лист до 1 мм. Боєкомплект: патрон з газовою гранатою; патрон з неметалічною кулею «РП»; патрон «Волна»; патрон вишибний (з допомогою насадок). 4.4. Засоби забезпечення спеціальних операцій Засоби забезпечення спеціальних операцій призначені для досягнення максимального ефекту дій спецпідрозділів ОВС при проведенні різних операцій по боротьбі з злочинністю та організації охорони громадського порядку в особливих

умовах та при масових порушеннях правопорядку. 83 До них належать: світлозвукові пристрої «Терен-7», «Терен-7М», і «Терен-7Е», призначені для психофізіологічного впливу на правопорушника світловими й акустичними імпульсами. Вироби застосовуються правоохоронними органами для припинення протиправних дій, які здійснюються щодо громадян або об'єктів, котрі охороняються (захищаються), з метою припинення активності порушників дією аерозольної хмари сльозогінних і дратівливих речовин на відстані до 12 м: «Терен-2000»; – водомети «Торнадо» і «Торнадо-2»; – бронетехніка БМП-2, БРДМ, БТР; – пожежна автоцистерна (АЦ-40); – засіб для примусової зупинки автотransпортних засобів «ЕЖ-М», «Діана», «Кактус»; – комплекти і пристрої для проведення розмінування; – гелікоптери; – спеціальна автотехніка (броньовані автомобілі для інкасації, пожежна автотехніка, транспорт для перевезення осіб, взятих під варту, і т.д.). Забороняється застосовувати примусової зупинки транспорту, в т.ч. вантажних автомобілів, ці засоби для перевозять людей, належних до дипломатичного, консульських представництв; мотоциклів, моторолерів, а також примусово зупиняти транспорт на гірських дорогах або ділянках доріг з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, в тунелях. Крім спеціальних засобів, для припинення групових порушень громадського порядку та створення перешкод групам агресивно налаштованих осіб використовуються «важкі» турнікети європейського зразку. Їх стримуюча ефективність під час використання підвищується шляхом скріплення тросами.

6. Взаємодія Національної поліції та громадських формувань.

Існування та функціонування громадянського суспільства в Україні залежить від стану публічного порядку в державі, від здатності правоохоронних структур ефективно його забезпечувати, в повній мірі здійснювати його охорону. Стаття 1 Конституції визначає Україну, як суверенну і незалежну, демократичну, соціальну і правову державу [1]. Організація охорони публічного порядку, недопущення протиправних посягань є актуальним питанням на теперішній час. Досягнення належного рівня правопорядку в Україні буде реальністю за умови найбільш повного використання правоохоронними органами всіх можливостей впливу на оперативну обстановку, яка склалася на території регіонів нашої держави. Ефективна діяльність правоохоронної системи сучасної України неможлива без усвідомлення необхідності залучення громадськості для охорони публічного порядку, розробки та впровадження різних форм взаємодії населення та правоохоронних структур.

У зв'язку з наведеним, важливого значення набуває вивчення та оцінювання потенціалу громадських формувань у сфері охорони публічного порядку, розроблення комплексних та організаційних заходів щодо оптимального використання їхніх можливостей.

Правові основи участі населення в справі охорони публічного порядку закріплені в численних нормативно-правових актах: Конституції України, Законах України, Постановах Кабінету Міністрів України, Наказах та Інструкціях МВС та Національної поліції України, рішеннях місцевих органів влади та місцевого самоврядування.

В статті 36 Конституції України декларується право громадян на особисту безпеку, право на свободу об'єднань у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод [1].

Стаття 11 Закону України «Про Національну поліцію» зобов'язує цей правоохоронний орган здійснювати свою діяльність в умовах тісної співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими

об'єднаннями на засадах партнерства і спрямувати її на задоволення їхніх потреб. Стаття 89 цього ж Закону говорить про співпрацю та взаємодію поліції з громадськістю в якості необхідної умови ефективної роботи поліції: «Співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних зі здійсненням поліцейської діяльності і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності такої діяльності».

Необхідно звернути увагу на такий важливий документ, який регламентує діяльність одного з основних підрозділів Національної поліції – службу дільничних офіцерів поліції, це – Наказ МВС України від 27.07.2017 року №650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції», який вимагає організувати роботу цієї служби за такими напрямками, як:

- протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;
- співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних та культурних закладів, закладів захисту дітей з метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків.

Розглянемо на прикладі Харківської області стан справ щодо організації взаємодії Національної поліції та громадських формувань, залученням їх до заходів по охороні публічного порядку на вулицях та інших громадських місцях. Відповідно Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» від 22.06.2000 року громадяни України мають право створювати в установленому порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону. Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані

загони (групи) сприяння поліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо. В Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» законодавець визначає тільки одну форму такої участі, а саме: колективну в складі громадських формувань, і, в той же час, не регулює питання індивідуальної участі, наприклад, в якості громадського помічника дільничного офіцера поліції.

Згідно інформації Головного управління Національної поліції в Харківській області протягом 2019 року на території регіону діяло 11 (359 членів) громадських формувань, в тому числі в сільській місцевості – 9 (317 членів). Протягом року разом з Національною поліцією проведено 298 рейдів та відпрацювань населених пунктів, зареєстровано до ЄРДР 65 повідомлень про кримінальні правопорушення, за порушення адміністративного законодавства затримано 341 особу. Аналізуючи ці показники, ми бачимо, що в порівнянні з 2017 та 2018 роками вони мають тенденцію до зниження, але розглядаючи та вивчаючи цю проблему більш детально, можна дійти висновку, що припинили свою діяльність ті громадські формування, які були не в змозі належним чином виконувати поставлені перед ними завдання щодо охорони публічного порядку. Ефективність діяльності певних громадських формувань не відповідала вимогам діючого законодавства та потребам територіальних громад. Керівництво Головного управління Національної поліції в Харківській області займає принципову позицію щодо діяльності Громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону (далі – ГФ) і співпрацює тільки з тими ГФ, які в повній мірі дотримуються вимог закону щодо їх створення та функціонування. Прикладом такої співпраці може служити діяльність Громадського формування з охорони громадського порядку «Корпус громадської безпеки», яке створене в місті Дергачі Харківської області. Чисельність цього формування – 190 членів, основу і керівний склад сформовано з колишніх співробітників силових структур. За

минулий рік зазначеним ГФ було проведено 112 сумісних з Національною поліцією заходів, в ході яких було зареєстровано до ЄРДР 14 повідомлень про скоєння кримінальних правопорушень, за порушення адміністративного законодавства було затримано 41 особу. Заслужує уваги участь членів цього ГФ у розкритті ряду квартирних крадіжок, скоєних місцевими мешканцями, надання дієвої допомоги працівникам поліції в затриманні громадян, які вчиняли злісну непокору законним вимогам працівників поліції.

Незважаючи на досить позитивні приклади участі громадськості в охороні публічного порядку, які можна навести і в інших регіонах держави, слід відзначити й наявні проблеми в організації цієї роботи. Так, деякі вчені до числа існуючих проблем в організації участі громадськості в охороні публічного порядку відносять такі:

- недостатній рівень фінансування діяльності громадських об'єднань з охорони публічного порядку або його припинення;
- формальне ставлення окремих керівників органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій до виконання законодавства України про участь громадян в охороні публічного порядку;
- недостатність організаційних і практичних заходів, що проводять органи Національної поліції, органи Державної прикордонної служби України зі створення та відновлення діяльності громадських формувань з охорони публічного порядку і державного кордону;
- обтяжлива (громізка) процедура легалізації, особливо реєстрації таких громадських формувань, та відсутність належної державної підтримки таких організацій тощо [6;7].

Слід також додати ще кілька причин, які негативним чином впливають на процес активізації участі громадськості в охороні публічного порядку:

- недосконалість нормативно-правового регулювання статусу деяких представників громадськості у здійсненні правоохоронної діяльності;
- відсутність дієвого механізму роботи з індивідуальними суб'єктами, які мають бажання сприяти правоохоронним органам у здійсненні протидії правопорушенням.

Але ми вважаємо, що є певні шляхи підвищення ефективності роботи громадських формувань. Один з таких шляхів – приділення більшої уваги організації підготовки членів громадських формувань, їх навчання. В ході опитування керівників громадських формувань, які функціонують в Харківській області, встановлено, що відсоток колишніх співробітників силових структур – членів цих формувань не перевищує 15%. Стаття 12 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону» закріплює можливість членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону брати участь у забезпеченні правопорядку та охороні державного кордону лише після проходження відповідної правової та спеціальної підготовки в органах Національної поліції, підрозділах Державної прикордонної служби України. Підготовка членів зазначених громадських формувань здійснюється у порядку, що встановлюється Міністерством внутрішніх справ за погодженням із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах охорони державного кордону України. Також ці положення викладені у статті Постанови Кабінету Міністрів України від 20.12.2000 р. №1872 «Про затвердження Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, описів зразків бланка посвідчення і нарукавної пов'язки члена такого формування». Згідно Наказу МВС України від 12.09.2014 року №948 «Про затвердження Інструкції про роботу з громадськими формуваннями з охорони державного кордону» штаб спільно з іншими структурними підрозділами управління органу охорони

державного кордону розробляє програму правової та спеціальної підготовки членів громадських формувань, яких планується залучити до охорони державного кордону вперше, здійснює контроль за реалізацією програми правової та спеціальної підготовки членів громадських формувань, яких планується залучити до охорони державного кордону вперше, та інших заходів, які проводяться щомісяця підрозділами охорони державного кордону з метою вивчення членами громадських формувань законодавства України про державний кордон, забезпечує підрозділи охорони державного кордону матеріалами для проведення занять з членами громадських формувань. Також у п.2.4 вищевказаного Наказу визначається необхідність взяття участі працівників оперативно-розшукових підрозділів у проведенні правової та спеціальної підготовки, проведенні тренувань та інших заходів із членами громадських формувань. А розділ 5 Наказу визначає порядок організації та проведення правової та спеціальної підготовки та інформування членів громадського формування, визначає строк підготовки (до 2 місяців), тематику занять, форми підготовки (теоретичні та практичні заняття).

Що стосується громадських формувань з охорони публічного порядку, то сучасна організація підготовки членів цих формувань здійснюється територіальними органами Національної поліції. Навчання проводяться зі слухачами, які увійшли до складу громадських формувань вперше і, як правило, в цьому процесі не задіяні члени формувань, які вже мають певний досвід. Керівні регіональні органи Національної поліції в процесі підготовки безпосередньої участі не приймають. Важливо акцентувати увагу на тому, що на теперішній час ще не прийнято нормативного документу, який би регламентував процес підготовки членів громадських формувань з охорони публічного порядку і в якому були б визначені основні напрями підготовки, права і обов'язки територіальних органів і управлінських структур. Проведення занять представниками Головного управління Національної поліції мало забезпечити більш високий рівень проведення занять, а також

інформація, яка б доводилась слухачам, відображала б ситуацію не тільки в конкретному населеному пункті або районі, а й в області в цілому, висвітлювався позитивний досвід роботи громадських формувань з охорони публічного порядку в інших регіонах держави. Необхідно передбачити проведення занять не тільки з членами громадських формувань з охорони публічного порядку, які вступили до цих формувань вперше, а й з такими, хто має певний досвід участі в таких формуваннях.

Але, не дивлячись на існування певних проблем, можна зробити висновок, що завдяки правильній організації взаємодії Національної поліції та ГФ зменшилась кількість правопорушень на вулицях та інших громадських місцях (в якості приклада – місто Дергачі, де має місце зменшення хуліганських проявів, кількості правопорушень, вчинених у стані сп'яніння, випадків реалізації спиртних напоїв неповнолітнім).

Аналізуючи стан публічного порядку на вулицях та інших громадських місцях держави і, в тому числі, на території Харківського регіону, ми робимо висновок, що на теперішній час мають місце позитивні зрушення, які сприяють стабілізації оперативної обстановки, але, поряд з цим, існують і певні проблеми. Не має сумніву в тому, що без залучення населення, активної участі територіальних громад, їх окремих представників принципового позитивного зрушення у справі забезпечення публічного порядку на вулицях та інших громадських місцях досягти неможливо. Можна бути впевненим у тому, що чим більша частина населення села, селища чи міста буде задіяна у спільних з Національною поліцією заходах по забезпеченню публічного порядку на території свого населеного пункту, чим відповідальніше будуть ставитись до цього громадяни, чим різноманітнішими будуть форми цієї участі, чим більше будуть враховані регіональні особливості кожної конкретної місцевості, тим вагомішими будуть результати такої взаємодії.

З урахуванням вищевикладеного, вважаємо за доцільне прийняти до уваги зазначений досвід, враховуючи, що одним з важливіших завдань

Національної поліції є забезпечення належного стану публічного порядку і публічної безпеки, а також організація дієвої і ефективної взаємодії та співпраці з населенням при виконанні цього завдання, що є обов'язковою умовою досягнення позитивних зрушень в боротьбі зі злочинністю.